

พฤติกรรมการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ หลังเปลี่ยนผ่านจากยุค New Normal สู่ Next Normal

ธนาวิทย์ คงประเสริฐผล

สาขาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

บทนำ

ตลอดระยะเวลาการระบาดของเชื้อไวรัส Covid – 19 ตั้งแต่ พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบันคือ พ.ศ. 2565 ได้ส่งผลกระทบต่อเกมบังคับให้ผู้คนที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตามที่เคยดำเนินในรูปแบบปกติ (Normal) เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงสู่ยุคความปกติใหม่ (New Normal) อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยสามารถสังเกตได้จากการต้องเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตที่คุ้นเคยในการใช้ชีวิตในสังคมภายนอกได้โดยปกติเป็นการต้องสวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยอยู่ตลอดเวลา การประชุมหรือทำงานผ่านช่องทางออนไลน์ (Work from home) อาคาร สถานที่ แหล่งท่องเที่ยว ห้างสรรพสินค้าหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีการตั้งจุดคัดกรองตามมาตรการสาธารณสุข การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) การจับจ่ายใช้สอยเพื่อการอุปโภค บริโภค รวมถึงการทำธุรกรรม สัญญาต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์โดยใช้แอปพลิเคชันมากขึ้น รวมถึงการจัดการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาที่พบในหลากหลายรูปแบบทั้ง On – Site, Online หรือ Hybrid เป็นต้น วิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นเครื่องยืนยันถึงความเปลี่ยนแปลงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แม้จะมีการคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขสถานการณ์ผ่านการผลิต คิดค้นวัคซีน มาตรการทางสาธารณสุข หรือนโยบายการบริหารของภาครัฐก็ตาม แต่ทว่าช่วงของการเปลี่ยนผ่านนี้ได้ล่วงเลยเข้าสู่ปีที่ 3 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ส่งผลให้ผู้คนที่ปรับตัวจนเกิดความเคยชินกับวิถีชีวิตแบบใหม่นี้ กระทั่งในปัจจุบัน ผู้คนสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับสถานการณ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เปลี่ยนแปลงมุมมองทางความคิดจากความตระหนก หวาดกลัวการระบาดของเชื้อไวรัส เข้าสู่การมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติ ผู้คนเกิดความคุ้นชินกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป และจะนำเข้าสู่วิถีชีวิตในยุคความปกติถัดไป (Next Normal)

การศึกษาในยุค New Normal

การศึกษาในยุค New normal ในช่วงเวลาที่ผ่านมา หากเทียบเคียงมาสู่บริบทของการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ จะพบว่าคำว่า New Normal ในการเรียนรู้ หมายถึง สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ซึ่งแต่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ผู้สอนและผู้เรียนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐาน ต่อมามีเหตุหรือเกิดวิกฤติบางอย่าง เช่น การระบาดของเชื้อไวรัส Covid -19 ได้ส่งผลกระทบต่อเกิดการเปลี่ยนแปลง จนทำให้สถานการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปกติและเป็นมาตรฐานใหม่ของการเรียนรู้ ดังแผนภาพ

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2563) ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์นี้ว่าสามารถสังเกตได้จากบริบทในการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปในประเด็นด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนได้ ดังนี้

1. การเรียนรู้จะมีช่องทางสำหรับเข้าถึงที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะช่องทางการเรียนรู้ออนไลน์ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ Smart devices เป็นของตนเอง และจะใช้ประโยชน์ในการสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น การติดต่อสื่อสารกับผู้สอนแบบ Real time ผู้สอนที่เคยบรรยายความรู้ผ่านระบบออนไลน์ จะปรับเปลี่ยนมาเป็นการโค้ชแบบออนไลน์ (Online coaching) หรือการโค้ชผ่านระบบการเรียนรู้ออนไลน์มากขึ้น

2. สำหรับผู้เรียนที่ไม่มี Smart devices จะใช้การเรียนรู้ตามสภาพจริงที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่มากขึ้น การเรียนรู้ผ่านการทำโครงการงาน (Project –Based Learning) ที่บูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ราษฎร์ชาวบ้าน เป็นโค้ชการเรียนรู้ในพื้นที่มากขึ้น ผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากขึ้น

3. พื้นที่แสดงศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความหลากหลายมากขึ้น จากเดิมอาจจะเป็นพื้นที่ในชั้นเรียนหรือเวทีการประกวดต่าง ๆ มาเป็นพื้นที่ทั้งในโลกจริง ในครอบครัว ในชุมชน หรือในสังคม ตลอดจนพื้นที่ในโลกออนไลน์ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้และความคิดสร้างสรรค์ไปทำประโยชน์ในแง่มุมต่าง ๆ แล้วนำมาเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้ร่วมเรียนรู้ด้วยจิตอาสา

4. ผู้เรียนจะเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learning how to learn) ผ่านช่องทางต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งเรียนรู้วิธีการพัฒนาวินัยในตนเอง (Self-discipline) เพื่อที่จะสามารถกำหนดเป้าหมายทางการเรียนรู้ แสวงหาวิธีการเรียนรู้ควบคุมและกำกับตนเองในการเรียนรู้ รวมทั้งประเมินการเรียนรู้ของตนเอง (Self-assessment) ได้

5. การเรียนรู้ในลักษณะ Personalized learning หรือการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนรายบุคคล จะมีมากขึ้น ผู้สอนจะออกแบบการเรียนรู้ได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น ผู้สอนจะไม่ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเหมารวม (One size fits all) อีกต่อไป ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด อีกทั้งยังคงไว้ซึ่งศักยภาพด้านการเรียนรู้และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ปรากฏการณ์นี้ได้ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ในประเด็นสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1. ออกแบบการเรียนรู้ให้หลากหลายและตอบสนองธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล ทั้งการเรียนรู้แบบ Face to Face และการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเปิดพื้นที่ของการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้ได้มากที่สุด

2. พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีลักษณะเป็น Active learning ที่ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมากกว่าการนั่งฟังการบรรยายเท่านั้น
3. พัฒนาทักษะการออกแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานหรือ Hybrid learning ที่มี Platform การเรียนรู้ที่หลากหลายทั้ง Platform แบบ Face to Face และ Platform ออนไลน์
4. พัฒนาทักษะการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้แล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม เพราะเป็นปัจจัยชี้ขาดการมีงานทำในอนาคตของผู้เรียน
5. พัฒนาทักษะการใช้พลังคำถามที่กระตุ้นการคิดขั้นสูง โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทั้งในรูปแบบ Face to Face และการใช้พลังคำถามออนไลน์
6. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกได้ดีกว่าเนื้อหาสาระแบบทั่ว ๆ ไปที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน
7. ออกแบบระบบการดูแลช่วยเหลือทางการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการที่หลากหลาย สามารถตอบสนองผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว
8. พัฒนาทักษะการโค้ชเพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนทั้งการโค้ชแบบ Face to Face และการโค้ชผ่านการเรียนรู้แบบออนไลน์เพราะการโค้ชจะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะการคิดขั้นสูง
9. พัฒนาทักษะการวัดและประเมินผลที่เสริมพลังตามสภาพจริง เพราะผู้เรียนจะได้รับประโยชน์จากการประเมินตามสภาพจริง มากกว่าการทำแบบทดสอบชนิดต่าง ๆ ทำยบทเรียน
10. พัฒนาทักษะการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ (Creative feedback) เพราะจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และแรงปรารถนา (Passion) ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็น New normal ของการเรียนรู้ในอนาคต

Next Normal กับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษา

หลังจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัส Covid – 19 ในตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ผู้คนในสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ชีวิตในด้านต่าง ๆ จนเกิดความคุ้นชินกับวิถีชีวิตแบบใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มจะกลายเป็นวิถีชีวิตแบบปกติถัดไป หรือ Next Normal สังเกตได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่กลับไปทำงานในรูปแบบปกติ มาตรการทางสาธารณสุขและนโยบายของภาครัฐที่ผ่อนปรนความเข้มงวด เพื่อให้บรรยากาศทางสังคมเป็นไปในทิศทางที่ผ่อนคลายขึ้น และเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจที่อยู่ในภาวะซบเซามาตลอดหลายปี ให้กลับมามีบรรยากาศที่นำไปสู่การพัฒนาอีกครั้ง แต่ในขณะเดียวกันพฤติกรรมของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้สะท้อนถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยผู้ศึกษาในฐานะผู้สอนซึ่งมีหน้าที่จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ โดยพบข้อมูลสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาพฤติกรรมของผู้สอนและผู้เรียนในการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาเพื่อเตรียมรับมือและสร้างความพร้อมเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านสู่ยุค Next Normal แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในทางด้านการศึกษา ดังนี้

พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้

1. ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียนน้อยลง เนื่องจากในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาที่มีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ (Online) ส่งผลให้ผู้เรียนขาดปฏิสัมพันธ์ โดยเฉพาะผู้เรียนที่เป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เข้าเรียนใหม่ ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในช่วงวัยเดียวกัน ซึ่งส่งผลต่อทักษะการเข้าสังคมของผู้เรียนเมื่อต้องกลับมาเรียนในรูปแบบ On-Site อีกครั้ง สังเกตได้จากผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงทฤษฎีเป็นช่วงระยะเวลาที่ยาวนานกว่าปกติว่าจะเริ่มพัฒนาความสัมพันธ์สู่รูปแบบปฐมนุญมิ
2. ความสามารถในการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative or Collaborative) ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นไม่ว่าจะเป็นในด้านการแข่งขัน ต่างคนต่างเรียน หรือร่วมมือช่วยกันในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มน้อยลง มีพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ในลักษณะปัจเจกบุคคลมากขึ้น
3. ผู้เรียนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 คือ 3Rs (Reading, Writing, Rithmetic) 8Cs (Critical thinking and problem solving, Creativity and innovation, Cross-cultural understanding, Collaboration teamwork and leadership, Communication information and media literacy, Computing and IT literacy, Career and learning skills, Compassion) 2Ls (Learning, Leadership)
4. ผู้เรียนมีพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่แสดงออกถึงความถนัด หากได้รับการจัดการเรียนรู้ผ่านการใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ตามกระบวนการพัฒนาเขาวนปัญญาทั้งตามลำดับขั้น เรียนรู้จากประสบการณ์ หรือสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนา Sensory และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพทางสมอง แต่ในขณะเดียวกัน ผู้เรียนขาดทักษะสำคัญที่จะเกิด Process เพื่อสร้าง Product ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism)
5. ผู้เรียนมีทักษะการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้หลากหลายขึ้น รู้จักสืบค้นและวิเคราะห์แหล่งข้อมูล แต่ในขณะเดียวกันหากข้อมูลนั้นมีความซับซ้อนหรือเป็นข้อมูลที่ผู้เรียนไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ผู้เรียนมีแนวโน้มจะใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) ได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ เพราะยังขาดประสบการณ์ที่ได้จากสถานการณ์จริงภายในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
6. ผู้เรียนรู้จักการตั้งคำถามต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการรับสื่อในหลากหลายทางซึ่งมีมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น

พฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้

1. ผู้สอนมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สอนอาวุโส ที่พบเจอสถานการณ์บังคับให้เกิดการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง
2. ผู้สอนเกิดความคุ้นชินกับการจัดการเรียนรู้แบบ Hybrid และมีการใช้เทคโนโลยีในการสอนอยู่ตลอดเวลา เมื่อได้กลับมาสู่สถานการณ์การจัดการเรียนรู้รูปแบบ On - Site ผู้เรียนพัฒนาการสอนนำไปสู่ระบบ Blended Classroom
3. ผู้สอนออกแบบรูปแบบงานและการส่งงานให้มีความหลากหลายเพื่อสร้างความ Active Learning และเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assesment) มากขึ้น พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้มากขึ้น

4. ผู้สอนขาดความกระตือรือร้นในการเตรียมความพร้อมของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากเกิดความคุ้นชินกับการสอนในรูปแบบบรรยาย
5. ผู้สอนมีการพัฒนานวัตกรรมออนไลน์มากขึ้น แต่การสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionist) ลดลง
6. ผู้สอนขาดการบูรณาการทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการ เพราะภาพประสบการณ์ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีหายไป และขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนในรายวิชาอื่นเป็นระยะเวลานาน

เอกสารอ้างอิง

- ทศนา แคมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ ฯ: พิมพ์ดี เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข. (2560). *ทักษะ 7C ของครู 4.0*. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2563). *New normal ทางการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ ฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ พรหมบุตร. (2563). *New Normal กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ ฯ: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.